

V. Gerulaičio g. 1
LT-08200 Vilnius
Tel. (8-5) 2667025
Faks. (8-5) 2356044
info@lsta.lt, www.lsta.lt

Juridinių asmenų registras
VĮ „Registrų centras“ Vilniaus filialas
Įmonės kodas 124361985
Atsiskaitomoji sąskaita
LT27 7044 0600 0125 7217 AB SEB bankas

Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai

2020-09-10
Į 2020-08-31

Nr. 97
Nr. R2-(EA)-4769

Kopija:
Seimo energetikos ir darnios plėtros komisijai
LR Energetikos ministerijai

DĖL ENERGETIKOS ĮMONIŲ TECHNOLOGINIO, FINANSINIO IR VADYBINIO PAJĖGUMO ĮVERTINIMO TVARKOS APRAŠO PAKEITIMO PROJEKTO

Valstybinė energetikos reguliavimo taryba (toliau - VERT) pateikė viešajai konsultacijai *Ūkio subjektų technologinio, finansinio ir vadybinio pajėgumo įvertinimo tvarkos aprašo pakeitimo projektą* (toliau – Aprašo projektas), kuriame padaryti šie **esminiai** pakeitimai:

- siekiant **vienodo teisinio reglamentavimo**, pakoreguotos ūkio subjektų technologinį pajėgumą pagrindžiančių VERT išduodamų dokumentų formuluotės;
- numatyta, kad licencijos išdavimo ar pakeitimo metu pateiktiems duomenims pasikeitus iš esmės, ūkio subjektas privalo **ne vėliau kaip per 10 darbo dienų informuoti VERT** ir pateikti motyvuotą paaiškinimą dėl atsiradusių pasikeitimų;
- atliekant finansinio pajėgumo vertinimą už 2020 m. ir vėlesnius ataskaitinius laikotarpius į **įmonių įsiskolinimo koeficientą nebus įskaičiuojamos dotacijos ir subsidijos**. Finansinės būklės rodiklių duomenys naudojami apskaičiuojant atitinkamo sektoriaus normatyvinio finansinio pajėgumo rodiklio žemutinę reikšmę bei nustatant atskirų ūkio subjektų bendrąjį finansinio pajėgumo rodiklį.

Sveikindami VERT bandymus tobulinti metodinę reguliavimo bazę, turime apgailestauti, kad šie pakeitimai tikrai **ne esminiai**, o labiau formalūs, kuriais, neatsižvelgta į Lietuvos šilumos tiekėjų asociacijos (toliau – LŠTA) anksčiau teiktas pastabas ir pasiūlymus (2020-08-03 d. raštas Nr. 88). Įvertinant Aprašo projekto nuostatas, 2019 metų finansinio pajėgumo vertinimo patirtį ir LŠTA narių apklausos rezultatus, teikiame šias pastabas:

1. Manome, kad centralizuoto šilumos tiekimo veikla, kur persipynęs reguliavimas su konkurencija, kur rezultatus lemia klimato sąlygos, valstybės ir savivaldybių sprendimai, socialiniai veiksniai ar kitos aplinkybės, kurių šilumos tiekėjai negali įtakoti, labai skiriasi nuo reguliuojamos veiklos sąlygų, pavyzdžiui, elektros ar dujų sektoriuose. Todėl pajėgumo vertinimo metodologinis **tikslas neturėtų būti juos primityviai suvienodinti**, o greičiau, priešingai, įvertinti specifiką ir atrasti tikrus kriterijus, atspindinčius įmonių valdymo efektyvumą atskiruose sektoriuose.
2. Papildomas ir detalus duomenų teikimas ir aiškinimai VERT apie reguliuojamų įmonių veiklą (kartais kas mėnesį ir griežtais terminais) **sukurtų papildomą administracinę naštą** reguliuojamoms įmonėms (atkreipiame dėmesį, kad ji ir taip yra neproporcingai didelė), tačiau tai niekuo neprideda prie veiklos gerinimo, kaip rodo ikišiolinė VERT kontroliavimo praktika.
3. Šilumos ūkyje, skirtingai negu kituose energetikos sektoriuose, atsiskaitymuose už šilumą taikant vienanarę šilumos kainą, **pajamos tiesiogiai priklauso nuo klimatinų sąlygų**. Pavyzdžiui, 2019/2020 metų šildymo sezono metu realizuotas šilumos kiekis, tuo pačiu ir pajamos buvo apie 15 proc. mažesnės, negu ankstesniame 2018/2019 m. Nauja bazinė ar perskaičiuota šilumos kaina įsigalioja ne nuo sausio 1 d., o slenkančiu grafiku, tad atskirų įmonių rezultatas priklauso ir nuo VERT nutarimo datos. Šios ir panašios aplinkybės liudija, kad atskirų vienerių metų finansinis rezultatas (dėl šiltos žiemos, dėl pavėluoto kainų nustatymo, didelių permokėtų ar nesurinktų sumų ir t.t.) gali būti labai iškreiptas ir šokinėjantis. **Siūlymas - vertinimą nuolat atlikti už paskutinius 3 metus ar kitą ilgesnį laikotarpį.** Sumazėtų atsitiktinių ar vienkartinų faktorių įtaka, o finansinis rezultatas būtų stabilesnis ir korektiškesnis. Tą patvirtina UAB „Elektrėnų komunalinis ūkis“ pavyzdys, kai 2019 metų pelningumą lėmė neįskaičiuotos išlaidos rezervui. UAB „Prienų šilumos tinklai“ atveju, savivaldybė grąžintinos sumos įmoka perkėlė į kitus metus ir pan. Kitais metais, po šilumos kainų perskaičiavimų įskaitytos lėšos galimai didins pelningumą, tačiau tokie „šokinėjimai“ neatspindi realaus ilgalaikio įmonės finansinio gyvybingumo.

Atskirų metų finansinį rezultatą gali lemti vėluojantys šilumos kainų nustatymai ar perskaičiavimai. Pavyzdžiui, UAB „Elektrėnų komunalinis ūkis“ naują šilumos bazinės kainos projektą **pateikė 2016 m. spalio mėn.**, o įsigaliojo, t.y. realiai taikoma tik nuo 2020m. vasario. Akivaizdu, kad toks kainodaros procesas **neracionalus, per sudėtingas ir neadekvatus realybei**, nes per tiek laiko pasikeitė daug faktorių ir aplinkybių, kurie reikšmingai lemia metinį veiklos rezultatą. Šilumos kainodaroje susidaro didelės sumos grąžintinų arba nesurinktų lėšų, kurios persikelia į kitus metus, skolų dydis priklauso nuo sąskaitų dydžio (tai yra žiemos lauko oro sąlygų) ir „migruoja“ iš metų į metus. Finansiniai rezultatai per reguliacinį laikotarpį ar pan. korektiškiau atspindėtų įmonės veiklos efektyvumą.

4. Siekiant mažiausiųjų šilumos tiekimo sąnaudų būtina kuo racionaliau naudoti turta, jį optimizuoti, tačiau tai blogina finansinio pajėgumo rodiklius. Dabartinė kainodara ir finansinio pajėgumo rodikliai **skatina įmones kurti kuo didesnę turto vertę**, nes nuo to priklauso investicijų grąža, pelningumas, finansinių įsipareigojimų rodikliai ir t.t. Akivaizdu, kad tokia metodologija **prieštarauja pagrindiniam tikslui** – gerinti šilumos tiekimo, kaip **viešosios paslaugos, prieinamumą vartotojams**. Kita svarbi aplinkybė, lemianti blogesnę šio rodiklio reikšmę, gali būti sumažėjusi (dėl buhalterinio nusidėvėjimo) turto vertė. Akivaizdu, kad reguliuojamos įmonės neturėtų būti suinteresuotos dirbtinai didinti turto vertę siekiant „gražesnių“ atskirų rodiklių, jeigu iš esmės užtikrina šilumos tiekimo proceso kokybę ir siekia mažiausiųjų sąnaudų. Siūlymas – sumažinti rodiklio R2 (įsiskolinimo koeficientas) įtaką bendrajam finansinio pajėgumo rodikliui, pavyzdžiui, dauginant jį iš daugiklio 0,5.
5. Jeigu vis dėlto bus liekama prie atskirų metų finansinio vertinimo, **reikėtų maksimaliai išeliminuoti objektyvius faktorius**, kurie nepriklauso nuo šilumos tiekėjo veiksmų ir kurie nesusiję su tų metų veikla.

Apibendrinant būtina atkreipti dėmesį į tai, kad valstybės reguliuojamos įmonės, veikiančios uždaroje rinkoje ir kurios turtas yra specifinis ir iš esmės nekilnojamas, **realus finansinis pajėgumas ir patikimumas** yra susijęs su **investicijų (paskolų) saugumu** (susigrąžinimo rizika), kurią daugiausiai lemia reguliacinė aplinka, teisės aktai ir VERT ar savivaldybių (turto savininkų) sprendimai. Juk vamzdynų ar katilinių neperkelsi ir paskirties nepakeisi. Todėl įsiskolinimų, likvidumo ir kiti rinkos kriterijai šiuo atveju ne visiškai adekvatūs ir nelabai aiški jų prasmė.

Jeigu finansinio, technologinio ir vadybinio pajėgumo rodikliai atlieka „raudonosios lemputės“ rolę, tuomet po kiekvienų metų vertinimo turėtų būti atlikta pirminė tikrųjų priežasčių analizė, padaryta geros ir blogos praktikos apžvalga, praveisti atitinkami aptarimai ar mokymai rinkos dalyviams. Gilesnė esamos ir perspektyvinės finansinės padėties palyginamoji analizė, įjungiant savivaldybių atstovus ir kitus socialinius partnerius, ne tik padėtų reguliuojamų įmonių savininkams ir vadovams priimti geresnius strateginius sprendimus, bet ir VERT specialistai geriau suvoktų giluminius procesus bei reikalingus kainodaros ar reguliavimo pokyčius.

Prezidentas

dr. Valdas Lukoševičius